

формирования эффективной системы управления рисками предприятия.

Ключевые слова: управление, риск, предприятия.

The essence of definition of "management of enterprise risks" specification of an effective system of management of risk of the industry.

Keywords: governance, risk, enterprise.

Дата надходження до редакції:

Рецензент:

УДК 631.1.017(477)

ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНИХ РОЗМІРІВ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В РІЗНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ПРИ РІЗНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

О. В. Гунченко, аспірант Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

В даній статті встановлено оптимальні розміри сільськогосподарських підприємств з різними видами спеціалізації за критерієм товарної продукції та прибутку в природно-кліматичних зонах України

Ключові слова: оптимальні розміри, сільськогосподарські підприємства, природно-кліматичні зони

Постановка проблеми. Однією із проблем, що постає перед будь-яким державою, є проблема ефективності. Ще на початковому рівні розвитку людство ставило собі за мету виконати свою роботу швидше, краще і дешевше, намагаючись при цьому економно витратити свої зусилля на досягнення поставленої мети. Такі спроби були направлені на підвищення результативності своєї праці, забезпечення зростання її ефективності. Під час формування багатогранного господарювання на основі впровадження різних організаційно-правових структур, що функціонують на засадах приватної власності, особливого значення набуває організація ефективного використання наявних земельних ресурсів як основного засобу виробництва в сільському господарстві [1].

Створення раціональної структури і розмірів виробництва є однією із основних умов ефективності функціонування підприємств у ринковому середовищі. Потреба реорганізації сільськогосподарських підприємств призвела до створення в Україні виробничо-господарських структур ринкового типу, конкурентоспроможність і успішність функціонування яких обумовлюється, зокрема, вибором оптимальної структури виробництва [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним із перших, хто багатогранно підійшов до проблеми оптимальності розмірів сільськогосподарських підприємств, був економіст, російський вчений О.В. Чаянов. У своїй роботі він зробив теоретико-методичні засади переваг великих сільськогосподарських підприємств над дрібними та запропонував свої підходи до визначення оптимальних розмірів сільгоспідприємств. Учений вважав, що велике господарство завжди буде мати більше переваг над дрібним господарством. О.В. Чаянов зробив висновок, що оптимальними за розмірами сільськогосподарських земель є такі господарства: при перелоговій системі – 2000 га,

при екстенсивному трипіллі – 800 га, при інтенсивному трипіллі – 500 га, при плодозміні – 200 га [1].

В основному, О.В. Чаянов та М.Д. Кондратьєв вважали, що розвиток сільського господарства, інтенсифікація та ефективність використання виробництва можливі за рахунок кооперованих селянських господарств. Вони запропонували утворити великі сільськогосподарські підприємства не шляхом колективізації та націоналізації землі, а шляхом вертикальної інтеграції, і лише в кооперативних формах.

Проблемам спеціалізації, оптимальних розмірів та концентрації сільського господарства та його розміщення по природно-кліматичним зонам СРСР були присвячені праці: П.Ф. Веденічева [4], К.Г. Луговського [5], К.П. Оболенського [6], Г.Г. Котова [7], С.Г. Колесніва [8], О.М. Онищенко [9], та багатьох інших.

В XXI - столітті у вітчизняній науці великий внесок у вивчення проблем оптимальності розмірів сільськогосподарських підприємств, внесли В.Г. Андрійчук [10], П.К. Канінський [11], А.В. Македонський [12], В.Я. Месель-Веселяк [13], П.Т. Саблук [14], А.Я. Сохнич [15], А.М. Третяк [16] та багато інших.

В наші дні найбільш широко, змістовно, інформаційно та всесторонньо визначив оптимальність раціональних розмірів підприємств А.О. Гуторов, в своїй роботі «Формування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств» [17]. Але питанням оптимальних розмірів природно-кліматичних зон України з різними видами спеціалізації на даний час не розглядалися.

Формування цілей статті. Встановити оптимальні розміри сільськогосподарських підприємств з різними видами спеціалізації за критерієм товарної продукції та прибутку в природно-кліматичних зонах України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Встановимо оптимальну структуру землеористування виходячи з конкретного рівня спеціалізації підприємств. Нами було вирішено дослідити через поділ всієї сукупності підприємств природно-кліматичних зон України на 4 – групи.

I – група підприємств, які спеціалізуються виключно на виробництві продукції рослинництва.

II – група підприємств, в яких питома вага продукції тваринництва не перевищує 25 %.

III – група підприємств, в яких питома вага продукції тваринництва в структури товарної

продукції дорівнює 25 – 50 %.

IV – Група підприємств, в яких питома вага тваринництва дорівнює більше 50 %.

Після поділу всіх сільськогосподарських підприємств на дані групи почнемо розгляд отриманих результатів з підприємств, які спеціалізуються виключно на виробництві рослинництва. Таких в природно-кліматичній зоні Степу виявилось 2842 (таблиця 1), а в інших зонах кількість підприємств вварювалася від 561 в зоні Полісся та 1632 підприємства в зоні Лісостепу.

Таблиця 1

Залежність величини товарної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь у підприємств рослинницького напрямку від окремих показників ефективності та розміру в Степовій зоні України у 2012 році*

Групи за величиною товарної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь грн.	кількість	Товарна продукція на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	Дохід на 1 га сільськогосподарських угідь по галузі рослинництва, грн.	Дохід по рослинництву на 1 га ріплі, грн.	Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь по галузі рослинництва, грн.	Прибуток на 1 га ріплі по галузі рослинництва, грн.	Урожайність			Площа сільськогосподарських угідь на 1 підприємство, га	Площа ріплі на 1 підприємство, га
							пшениця	кукурудза	Соняшник		
до 1000	308	584,7	566,2	629,2	-273,9	-304,3	10,5	20,8	7,5	1352,0	1216,6
1000,1-2000	521	1555,5	1529,7	1595,3	-39,2	-40,9	13,3	11,3	8,8	1297,5	1244,2
2000,1-4000	1003	2975,0	2911,1	3002,3	317,1	327,0	18,3	16,4	13,1	1595,5	1547,0
4000,1-6000	530	4873,8	4796,2	4914,3	916,4	939,0	23,9	27,1	17,4	1805,3	1761,9
6000,1-8000	194	6881,0	6694,2	6907,3	1585,5	1636,0	27,2	34,8	21,6	2055,9	1992,4
8000,1-10000	105	8831,3	8663,1	8914,8	2715,8	2794,8	30,4	38,1	24,7	1568,1	1523,9
10000,1-15000	84	11626,2	11311,7	11711,1	2877,7	2979,3	34,6	52,6	29,9	1634,1	1578,4
більше 15000	97	31244,2	29840,6	35590,4	6443,6	7685,2	25,7	58,3	34,8	760,1	637,3
Всього по зоні	2842	4253,4	4151,6	4322,2	721,8	751,5	20,0	28,5	15,7	1556,6	1495,2

*Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних 50 форми с-з

Всі підприємства були згруповані за величиною товарної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь в 8 груп. Найбільша кількість підприємств потрапила в групу з рівнем товарної продукції 2000,1-4000,0 грн. на 1 га. В першу чергу це пов'язане з тим фактом, що переважна більшість показників, які характеризують ефективність виробництва, зростають одночасно зі збільшенням величини товарної продукції на одиницю земельної площі, зокрема дуже суттєва різниця за урожайністю культур між підприємствами останньої групи та іншими групами. Так, урожайність пшениці в групі з рівнем товарної продукції 10000,1-15000 грн. на 1 га дорівнює 34,6 ц/га, кукурудзи 52,6 ц/га, соняшнику 29,9 ц/га, а в останній групі з рівнем товарної продукції більше 15000 грн. на 1 га сільськогосподарських угідь, ці показники вже дорівнювали відповідно 25,7 ц/га, 58,3 ц/га та 34,8 ц/га, як бачимо, лише урожайність пшениці зменшується. В цілому по зонам ми маємо ту ж саму картину, коли із збільшенням величини то-

варної продукції на 1 га сільськогосподарських угідь збільшується і урожайність. Так, в останніх групах Полісся та Лісостепу ми мали найвищу урожайність по зоні відповідно пшениці 46,8 ц/га та 50,6 ц/га, кукурудзи 74,6 ц/га та 76,6 ц/га, та соняшнику 28,6 ц/га та 37,3 ц/га.

Також зростали показники прибутковості. Що стосується впливу фактору площі на рівень ефективності використання землі, то по даній групі підприємств ми маємо нелінійну залежність між площею сільськогосподарських угідь та величиною доходу на 1 га сільськогосподарських угідь продукції рослинництва та загальною величиною прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь. Виявилось, що в даній залежності маємо чітко виражені групи підприємств, які доходять до максимуму та мінімуму ефективного використання землі.

Для більш чіткої констатації зробимо її оцінку за допомогою графіка. Спочатку розглянемо зону Степу (рис.1).

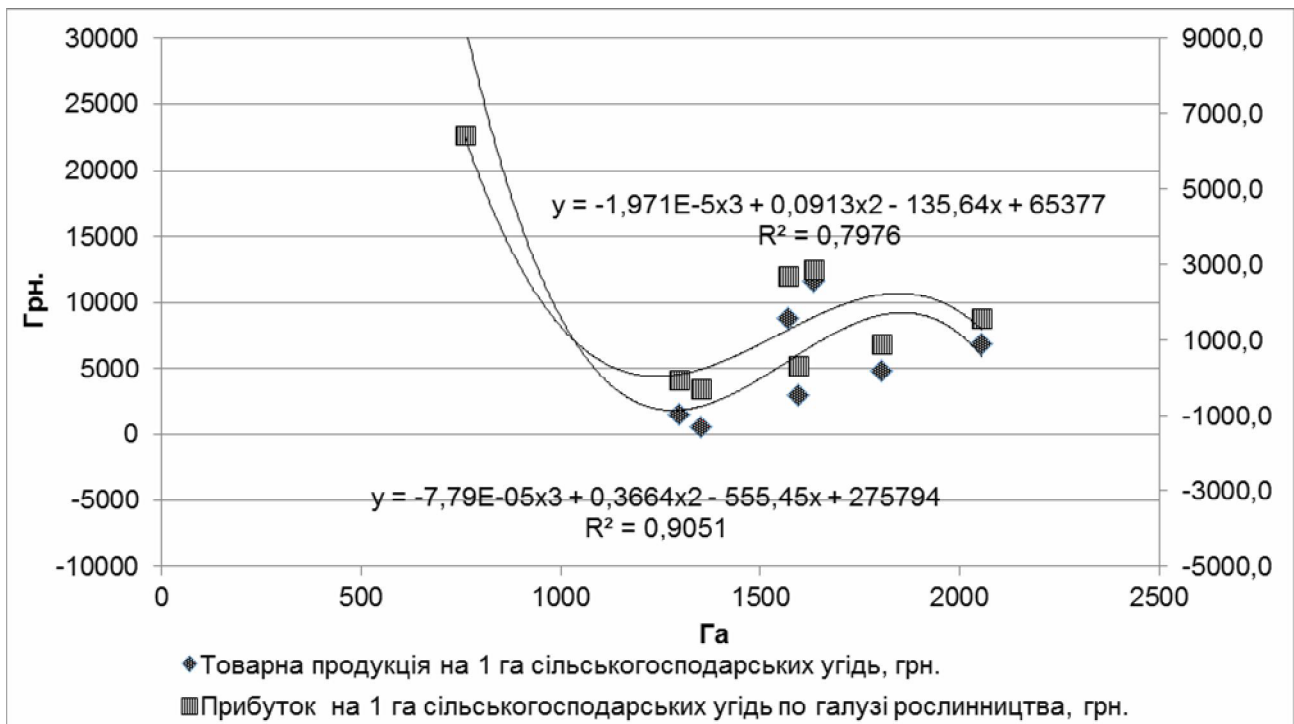

Рис.1.Залежність величини товарної продукції та прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь від площі сільськогосподарських угідь, які зорієнтовані на виробництві галузі рослинництва зони Степу у 2012 році.
 *Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних 50 форми с-г

В даному випадку ця залежність описується параболою третього порядку по товарній продукції та по прибутку. Як добре відомо з математики, необхідно знайти першу похідну функції та для знаходження мінімум та максимум функції необхідно застосуватись дискримінантом. Дискримінант застосовується у формулі обчислення коренів квадратних рівнянь.

$$Y = -0,00007786 x^3 + 0,3664x^2 - 555,45x + 275794$$

$$-3 \cdot (0,00007786) x^2 + 2 \cdot 0,3664x - 555,45 = 0$$

$$-0,0002336 x^2 + 0,7328x - 555,45 = 0$$

$$D = 0,7328^2 - 4 \cdot (-0,0002336) \cdot (-555,45)$$

$$D = 0,536996 - 0,518914 = 0,01808149$$

$$\sqrt{D} = \sqrt{0,01808149} = 0,134467$$

$$X_{\min \text{ тов. прод}} = \frac{-0,7328 + 0,134467}{-2 \cdot 0,0002336} = 1280 \text{ га}$$

$$X_{\max \text{ тов. прод}} = \frac{-0,7328 - 0,134467}{-2 \cdot 0,0002336} = 1856 \text{ га}$$

Тепер таким же самим способом знаходимо максимум та мінімум функції по величині прибутку.

$$Y = -0,00001971 x^3 + 0,0913x^2 - 135,64x + 65377$$

$$-3 \cdot (0,00001971) x^2 + 2 \cdot 0,0913x - 135,64 = 0$$

$$-0,00005913 x^2 + 0,1826x - 135,64 = 0$$

$$D = 0,033343 - 0,032078 = 0,00126504$$

$$\sqrt{D} = \sqrt{0,00126504} = 0,035567$$

$$X_{\max \text{ прибуток}} = \frac{-0,1826 + 0,035567}{-2 \cdot 0,00005913} = 1844 \text{ га}$$

$$X_{\min \text{ прибуток}} = \frac{-0,1826 - 0,035567}{-2 \cdot 0,00005913} = 1243 \text{ га}$$

Таким чином ми маємо дві точки, які пов'язані з локальним мінімум та максимум функції. Мінімум функції дає можливість визначити рівень при якій ми маємо найменшу величину, як прибутку, так і товарної продукції, але в даному контексті більш цікавим і практичним є безумовно величина, яка характеризує максимум даних параметрів. Вона дозволяє встановити, при яких площах сільськогосподарських угідь величина товарної продукції та прибутку будуть найбільші. В нашому конкретному випадку ця величина, як по товарній продукції, так і по прибутку, виявилася доволі близькою і дорівнювала відповідно 1856 га та 1844 га. Це означає, що при середньому рівні господарювання підприємства, які спеціалізуються на виробництві продукції рослинництва в Степовій зоні по умовам господарювання 2012 року досягнуть оптимуму за обраними критеріями, маючи площу сільськогосподарських угідь від 1856 га до 1844 га. Безумовно дані величини усереднюють результати господарської діяльності, але вони з нашої точки зору дозволяють стверджувати, що саме підприємства з даними розмірами сільськогосподарських угідь будуть мати при даних умовах найвищу ефективність.

Далі розглядаємо та визначаємо оптимальні розміри Лісостепової зони України (Рис.2).

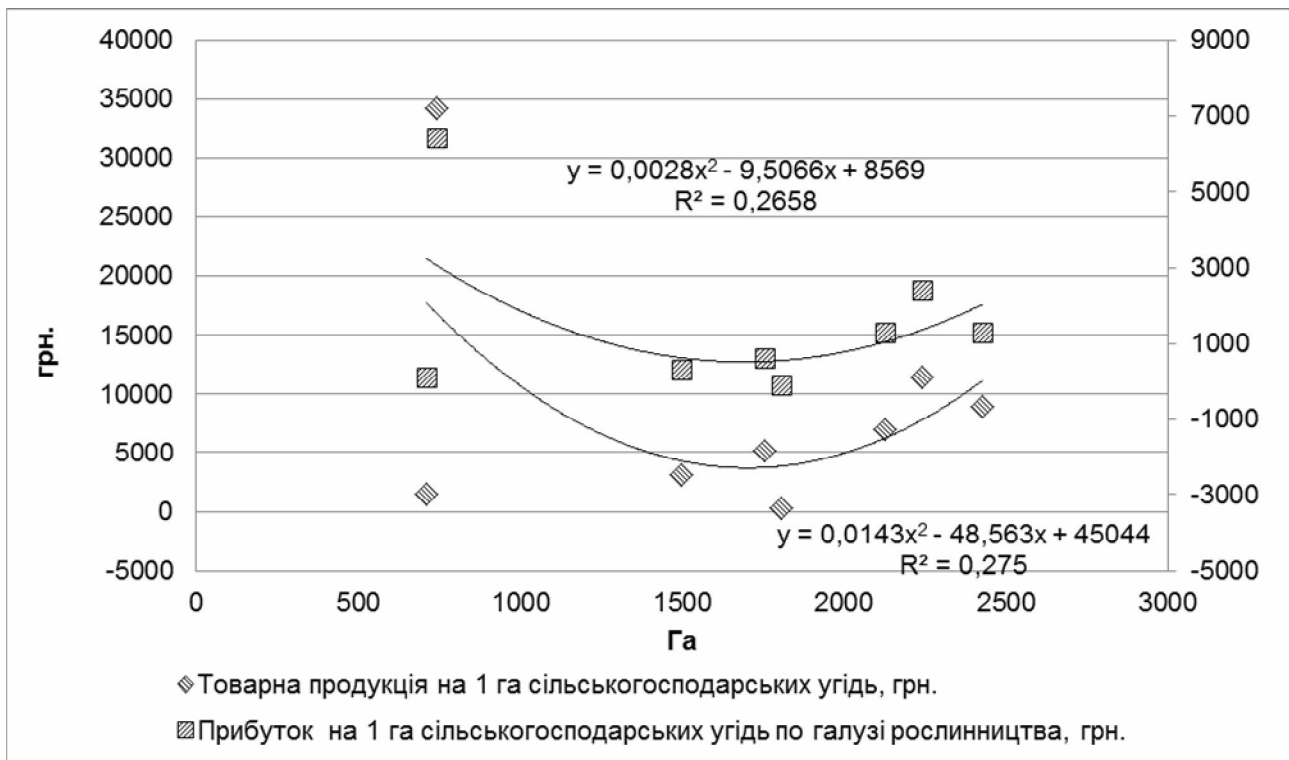

Рис. 2. Залежність величини товарної продукції та прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь від площі сільськогосподарських угідь, які зорієнтовані на виробництві галузі рослинництва зони Лісостепу у 2012 році.

*Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних 50 форми с-г

В даній Лісостеповій зоні ми використовуємо функцію другого порядку через те, що парабола третього порядку фактично не дала додаткового збільшення коефіцієнту детермінації (R^2) функції. Фактично вона навіть візуально не відрізнялась від параболи другого порядку. Відтак, в даному випадку, метою буде знаходження мінімум функції. Як всім добре відомо з математики, необхідно знайти першу похідну функції.

$$Y_{\text{тов.прод.}} = 0,0143x^2 - 48,563x + 45044$$

$$X_{\text{тов.прод.}} = \frac{-9,5066}{2 \cdot 0,0028} = 1698 \text{ га}$$

$$Y_{\text{прибуток}} = 0,0143x^2 - 48,563x + 45044$$

$$X_{\text{прибуток}} = \frac{-48,563}{2 \cdot 0,0143} = 1698 \text{ га}$$

Даній ситуації ми маємо повне співпадіння отриманих значень площ сільськогосподарських угідь як по критерію товарної продукції, так і прибутку на 1 га, відповідно воно дорівнювало 1698 га. Але в даному випадку економічне трактування буде дещо іншим ніж у попередньому варіанті. Мінімум функції є свідченням того, щодо визначених нами величин, величина як прибутку, так і

товарної продукції при середніх умовах господарювання мають тенденцію до падіння, а після проходження мінімуму вони починають зростати. Відтак ми можемо стверджувати, що найбільш ефективними в Лісостеповій зоні підприємствами, які орієнтуються на виробництво продукції рослинництва, при середніх умовах господарювання, які мають площу сільськогосподарських угідь не менше визначеними нами мінімум функції. Це фактично означає, що в даному випадку функціонує економічний механізм, який створює умови для концентрації виробництва.

В зоні Полісся ситуація у підприємств, які спеціалізуються на виробництві рослинництва дещо відрізнялась від двох попередніх природно-кліматичних зон. В даному випадку отримані функції мають лише максимум по значенню і фактично встановлюють межі оптимальних розмірів підприємств в зоні Полісся. Ці межі будуть відповідно від 3391 га до 6612 га сільськогосподарських угідь (Рис.3).

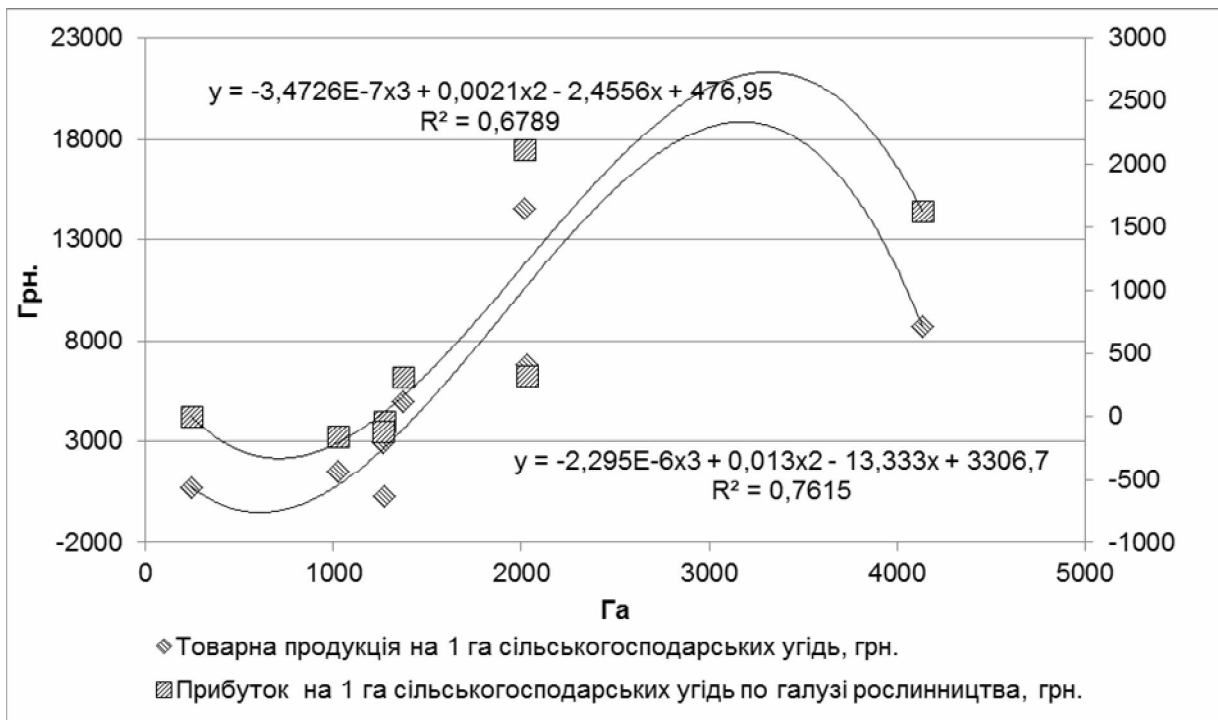

Рис. 3. Залежність величини товарної продукції та прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь від площі сільськогосподарських угідь, які зорієнтовані на виробництві галузі рослинництва зони Полісся у 2012 році.

*Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних 50 форми с-г

Що стосується зони Полісся, то в даному випадку була використана парабола третього порядку, тому що парабола другого порядку не дала можливість визначення максимуму функції, та малого коефіцієнта детермінації (R^2). Дані функції дають можливість визначити оптимум, який пов'язаний з максимумом та мінімумом функції, що нами було здійснено як по величині товарної продукції, так і по прибутку. Розрахунок по визначення оптимуму наведена нижче.

$$X_{\min \text{ тов. прод}} = \frac{-0,026 + 0,017572}{-2 \cdot 0,000006995} = 612 \text{ га}$$

$$X_{\max \text{ тов. прод}} = \frac{-0,026 - 0,017572}{-2 \cdot 0,000006995} = 3164 \text{ га}$$

Тепер таким же самим способом знаходимо максимум та мінімум функції по величині прибутку.

$$X_{\max \text{ прибуток}} = \frac{-0,0042 - 0,002722}{-2 \cdot 0,00005913} = 3322 \text{ га}$$

$$X_{\min \text{ прибуток}} = \frac{-0,0042 + 0,002722}{-2 \cdot 0,00005913} = 709 \text{ га}$$

Таким чином ми маємо дві точки, які пов'язані з локальним мінімумом та максимумом функції. Мінімум функції дає можливість визначити рівень, при якому ми маємо найменшу величину як прибутку, так і товарної продукції, але в даному контексті більш цікавим і практичним є безумовно величина, яка характеризує максимум даних параметрів. Вона дозволяє встановити, при яких площах сільськогосподарських угідь величина товарної продукції та прибутку будуть найбільші. В нашому конкретному випадку ця величина, як по товарній продукції, так і по прибутку, виявилася доволі близькою і дорівнювала відповідно 3164 га та 3322 га.

Що стосується інших ситуацій, де питома вага галузі тваринництва дорівнювала 0-25%, 25-50% та більше 50% в різних природно-кліматичних зонах України зображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Оптимальні розміри сільськогосподарських підприємств у різних природно-кліматичних зонах та з різними співвідношеннями галузі рослинництва та тваринництва в структурі товарної продукції та прибутку у 2012 році, га*

Структура виробництва	Критерії оптимізації	Природно-кліматичні зони		
		Степ	Лісостеп	Полісся
Спеціалізовані тільки на виробництві рослинництва	Товарна продукція на 1 га сільськогосподарських угідь	1856	> 1698	3164
	Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь	1844	> 1698	3322
Питома вага галузі тваринництва 0-25%	Товарна продукція на 1 га сільськогосподарських угідь	5540	8925	6717
	Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь	5616	6673	6693
Питома вага галузі тваринництва 25,1-50%	Товарна продукція на 1 га сільськогосподарських угідь	4061	2520	2353
	Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь	4157	2538	2257
Питома вага галузі тваринництва більше 50%	Товарна продукція на 1 га сільськогосподарських угідь	2611	2241	810
	Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь	2757	2163	819

*Джерело: розраховано автором

Що стосується групи з питомою вагою галузі тваринництва від 0-25%, то в даній групі підприємств були отримані найбільші значення оптимальних площ. Зокрема, за величиною товарної продукції в Лісостеповій зоні оптимальною є величина 8925 га, а по прибутку 6673 га. В зоні Полісся відповідно 6717 та 6693 га відповідно, найменшими дані площі виявились в Степовій зоні. Таким чином ми можемо зробити висновок, що введення в структуру виробництва тваринництва дозволяє суттєво збільшити розміри підприємств та підвищити ефективність використання землі.

Наступні дві групи відрізняються поступовою тенденцією до зменшення сільськогосподарських підприємств за розміром землі. Зокрема, у групі підприємств в зоні Степу з питомою вагою галузі тваринництва 25-50% за величиною товарної продукції, оптимальною виявилася площа 4061 га, а у групі з питомою вагою товарної продукції галузі тваринництва більше 50% вже 2611 га. Приблизно такі ж розміри, в даній природно-кліматичній зоні, були отримані і по критерію величини прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь.

Найменшою за площею оптимальні розміри виявились у підприємствах останньої групи зони Полісся, відповідно 810 га за товарною продукцією та 819 га за величиною прибутку.

Таким чином, проведений аналіз дозволив нам встановити оптимальні значення сільськогосподарських угідь для кожної природно-

кліматичної зони залежно від співвідношення галузей рослинництва і тваринництва в конкретних підприємствах.

Висновки. Проведений аналіз визначення оптимальних розмірів сільськогосподарських підприємств, які спеціалізуються виключно на продукції рослинництва за критерієм прибутку та товарної продукції, дав можливість встановити, що оптимальними для Степової зони є підприємства з площею приблизно 1850 га, Лісостепової зони не менше 1698 га, а для зони Полісся з площею приблизно 3243 га. Що стосується оптимальних розмірів площ сільськогосподарських угідь для групи підприємств з питомою вагою галузі тваринництва в розрізі природно-кліматичних зон, то аналіз дав можливість встановити, що найбільші підприємства за оптимальною площею сільськогосподарських угідь відносяться до групи з питомою вагою галузі тваринництва від 0-25%. В той же самий час найменші за обраними критеріями площею сільськогосподарських угідь були отримані у групі питомою вагою галузі тваринництва більше 50%. Що стосується третьої групи виділених нами підприємств з питомою вагою галузі тваринництва 25-50%, то для зони Лісостеп та Полісся оптимальна площа сільськогосподарських угідь цій групи знаходилась на рівні приблизно 2529 га та 2305 га відповідно. В зоні Степу даний показник був визначений на рівні 4109 га.

Список використаної літератури:

1. Кошкалда І.В. Ефективність використання сільськогосподарських земель у контексті сучасного господарювання / І.В. Кошкалда // АгроінКом, № 10—12'2011. – С. 38-43.
2. Мушеник Ірина Миколаївна. Моделі та методи формування оптимальної структури та розмірів виробництва сільськогосподарських підприємств : Дис... канд. наук: 08.00.11 - 2007.
3. Чаянов А.В. Оптимальные размеры сельскохозяйственных предприятий / А.В. Чаянов. – М.: Новая деревня, 1928. – 92 с.
4. Оптимальні розміри колгоспів Української РСР / за ред. І.Н. Романенка, П.Ф. Веденічева. – К.: Урожай, 1964. – 160 с.
5. Луговской К.Г. Экономика социалистического сельского хозяйства: учебн. пособ. [для экон. ун-тов и фак.] / К.Г. Луговской. – М.: Экономиздат, 1963. – 670 с.
6. Оптимальные размеры сельскохозяйственных предприятий / под ред. К.П. Оболенского, Г.Г. Котова [и др.]. – М.: Колос, 1965. – 490 с.
7. Котов Г.Г. Принципы и методы определения оптимальных размеров колхозов / Г.Г. Котов // АПК: экономика, управление. – 2001. – № 11. – С. 83-86.
8. Специализация и размеры сельскохозяйственных предприятий / под ред. С.Г. Колеснева. – М.: Сельхозиздат, 1963. – 385 с.
9. Онищенко О.М. Оптимізація галузевої структури сільськогосподарських підприємств / О.М. Онищенко. – К.: Урожай, 1972. – 216 с.
10. Економіка підприємства / [П.П. Руснак, В.Г. Андрійчук, А.А. Ільєнко та ін.]; за ред. П.П. Руснака. – Біла Церква, 2003. – 256 с.
11. Азізов С.П. Організація аграрного виробництва і бізнесу: підруч. / С.П. Азізов, П.К. Канінський; за ред. С.П. Азізова. – К.: Фенікс, 2006. – 790 с.
12. Організація селянських (фермерських) господарств / М.Г. Лобас, А.В. Македонський, Д.Є. Беляєв, О.В. Грищенко. – К.: НВАТ «Агроінком», 1998. – 288 с.
13. Методичні рекомендації щодо формування раціональних виробництв у м'ясопродуктовому підкомплексі / В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко. – К.: ННЦ «ІАЕ» УААН, 2006. – 72 с.
14. Саблук П.Т. Розвиток земельних відносин в Україні / П.Т. Саблук. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2006. –

396 с.

15. Сохнич А.Я. Проблемы використання і охорони земель в умовах ринкової економіки: моногр. / А.Я. Сохнич. – Львів: НВФ «Українські технології», 2002. – 252 с.

16. Третьяк А.М. Оптимізація землекористування в умовах реформування земельних відносин на регіональному рівні (на прикладі Карпат-ського регіону України) / А.М. Третьяк, З.С. Хапіцька. – Чернівці, 1996. – 104 с.

17. Гуторов Андрій Олександрович. Формування раціональних розмірів сільськогосподарських підприємств : Дис. канд. наук: 08.00.04 - 2011.

В данной статье установлены оптимальные размеры сельскохозяйственных предприятий с различными видами специализации по критерию товарной продукции и прибыли в природно-климатических зонах Украины.

Ключевые слова: оптимальные размеры, сельскохозяйственные предприятия, природно-климатические зоны

In this paper the optimal size of agricultural enterprises has been established, with different types of specialization based on the criteria of commodity production and profit in natural climatic zones of Ukraine.

Keywords: optimal size, agricultural enterprises, natural climatic climatic zones

Дата надходження до редакції: 14.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Олійник О.В.

УДК 658:005.6

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н. В. Макарюк, аспірант, Сумський державний університет

Розглянуто основні фактори, що впливають на особливості управління підприємствами. Визначено коло проблем, що виникли завдяки впливу факторів мікро- та макрорівнів. Охарактеризовано можливі шляхи усунення даних проблем.

Ключові слова: управління підприємством, ресурси, інтеграція..

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

На даному етапі розвитку економіки значно збільшується коло факторів, що спричиняють вплив на економічні системи всіх рівнів.

Постійна глобалізація, впровадження масового виробництва і наступна його індивідуалізація, економічні та політичні чинники, розміщення продуктивних сил, криміногенна ситуація тощо. І це не повний перелік лише макро-факторів, що спричиняють особливості в управлінні підприємствами.

Ліквідація командно-адміністративної економіки зумовила появу численних відмінностей між раніше однаковими підприємствами, зокрема нові технології виробництва, управління, розвиток інноваційної діяльності та інше.

Вплив усіх цих факторів зумовлює активізацію адаптивних процесів підприємства до змін, що виникають у ринковому середовищі. При цьому адаптація необхідна як до негативних умов, так і до нових ринкових можливостей.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам управління підприємствами присвято праці багатьох закордонних та іноземних вчених, зокрема: М. Армстронг, І. Ансофф, К. Боумен, Л. Воротіна, П. Друкер, Б. Карлофф, Б. Буркинський, В. Глущенко, В. Гончаров, А. Єпіфанов, С. Ільєнкова, М. Круглова,

С. Козьменко, Ф. Котлер, О. Кузьмін, Ф. Русинів, Т. Сааті, Р. Фатхутдинов, Д. Черваньов, З. Шершньова та інші. Вченими запропоновано багато шляхів вирішення проблем, але умови, що постійно змінюються, вимагають постійної уваги з боку теоретиків і практиків задля розв'язання нових проблем.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглядаючи особливості управління підприємствами треба зазначити зміст цієї категорії. Л. Дяченко у [1] зазначає, що управління – це економічна категорія, яка представляє особливу форму економічних відносин, що впливають на процеси, об'єкт чи систему, аби зберегти її стійкість, або перевести в інший стан відповідно до поставлених цілей.

Коло проблем управління підприємствами є значне і вчені розглядають його з різних позицій. Так, Новак В.О. і Сокольвак Я.Ю. [2], розглядають проблему управління підприємствами через призму кризових явищ. Ці вчені зазначають, що найпоширенішими антикризовими заходами є:

1. Скорочення витрат – дієвий інструмент, яким підприємство може скористатися для стабілізації фінансового стану. Очевидно, що для підвищення рентабельності продажів і подальшого збільшення надходжень коштів, необхідно знизити витрати. У рамках цього використовується нормування всіх статей витрат і твердий конт-